

mačke plesove. Jedna od zadaća ove knjige sastojala se i u tome da se sistematiziranje proširi na sva njemačka područja i uzme u obzir svaki tip narodnog plesanja koji je prijašnjim istraživanjem nedovoljno razmotren. Odlučujući počeci i radovi na opsežnom sistematiziranju provedeni su tokom godina od jednog malog kolektiva unutar plesnog ansambla DDR-a. Autorica smatra da je bez te velike predradnje jedva bilo moguće pisanje ovog priručnika. I konačno sistematizacija se dalje razvijala vlastitim autoričnim dugogodišnjim istraživačkim radom, provjeravala i unapređivala u praksi. Autorica ne smatra da je ovim priručnikom zaključeno sistematiziranje njemačkih plesova.

Kao podloga za ovu knjigu poslužila je ukupna njemačka plesna tradicija, k tome također nekadašnja područja naseljavanja Nijemaca u susjednim istočnim zemljama (Poljskoj, Čehoslovačkoj, Mađarskoj, Rumunjskoj). Građa je razdijeljena u četiri osnovne grupe: grupni plesovi, parovni plesovi, plesovi u trojkama i posebni oblici. U ovoj posljednjoj grupi nalazimo samo jedan ples, Siebensprung (sedmoskok). Razlog je što zbog različitih oblika javljanja nije mogao biti uvršten u jednu od tri osnovne grupe. On se naime javlja kao muški ples u izvođenju jednog ili više muškaraca, kao parovni ples i ples jednoga para. Svaki pojedini ples predstavljen je u četiri odjeljka: 1. ime plesa (ili imena ako ih je više) i opće značajke, 2. razlaganje plesne forme (struktura plesa, plesna glazba, koraci, plesne figure, držanje), 3. kratak pregled sadržaja, funkcije, porijekla i raširenosti, 4. primjedbe uz pojedini primjer (varijante, zapažanja zapisivača i sl.). Odvijanje plesnog pokreta opisano je riječima, a u pridodanoj ritmičkoj shemi dopunjeno odgovarajućim znakovima za kvalitetu pokreta. Boljem razumijevanju znatno pridonosi slikovni prilog u posebnoj knjižici, gdje su na fotografijama prikazane sve važnije figure, tok

njihova odvijanja i način držanja (**Bildband**). Ovdje su dakako uključene i figure koje se izvode rukama. Druga knjižica (**Notenband**) sadrži notne primjere glazbene pratnje pojedinih plesova, a poredani su istim redoslijedom i nose iste redne brojeve kao i plesovi u glavnoj knjizi.

Ova knjiga sa svoja dva priloga predstavlja pouzdan i dosta jasan prikaz najvažnijih njemačkih plesova. Stanovitu poteškoću predstavlja često pozivanje u opisivanju pojedinih faza plesa na prikaz pojedinog koraka u okviru nekog drugog plesa, a također zahtijeva poznavanje određenih plesnih koraka. To, međutim, ne umanjuje vrijednost ovog priručnika.

Stjepan Sremac

Anya Peterson Royce, The Anthropology of Dance, Indiana University Press, Bloomington and London 1980, 238 str.

Polazeći od definicije plesa kao ritmičkog kretanja autorica upućuje na njezinu nedostatnost, i to s obzirom na onoga tko takvo ritmičko kretanje izvodi (da li je ples isključivo ljudska aktivnost ili je moguće govoriti npr. o plesu ptica) i s obzirom na još niz drugih ritmičkih aktivnosti koje zasigurno ne možemo nazvati plesom (plivanje, tenis). Proširena definicija u tom smislu bila bi da je ples ritmičko kretanje sa svrhom koja transcendirira korisnost.

Ali, ples je i estetska aktivnost i može služiti različitim funkcijama. Ovu dihotomiju povijest plesne literature označuje distingviranjem umjetničkog (art dance) od narodnog plesa (folk dance).

Međutim, ova distinkcija postaje irelevantnom ako se ples promatra kao oblik ljudskog ponašanja. Zato u svom radu autorica polazi od »minimalne definicije« koja ples određuje kao »pokret po obrascu izveden kao kraj u sebi samome« (str. 8).

Problem u definiranju plesnog fenomena nameće se zapravo kao problem znanstvenika koji plesu pristupa i kao problem već postojećeg značenja koje ples ima u danoj kulturi. S obzirom na inkluzivnost i ekskluzivnost pojma ples, autorica navodi neke primjere koji već na razini jezika upućuju na razlike — australski domoroci npr. ples imenuju kao **bongol** a taj pojam implicira i glazbu i ples. Isti primjer inkluzije pokazuje se i u meksičkom pojmu **yaa** koji označava i ples i igru i glazbu. Pojmovnu ekskluzivnost susrećemo npr. u indijskoj tradiciji gdje se za čisti plesni obrazac upotrebljava pojam **nrta**, dok se pantomimski ples naziva **nrtya** itd. Sve te poteškoće proizlaze zapravo iz tendencije razdvajanja plesne forme od njezina konteksta. Da bi se to izbjeglo, Kealinohomoku (1974 a: 99) predlaže defniciju plesne kulture kao »cjelovite konfiguracije, radije nego samo predstave... implicitni jednako kao i eksplicitni aspekt plesa, kao i razlog njegove opstojnosti; cjelovit pojam plesa unutar šire kulture utemeljen na dijakroniji posredstvom vremena i sinkroniji posredstvom nekoliko dijelova koji se istovremeno pojavljuju«.

U svjetlu antropološke perspektive ples se promatra kao aspekt ljudskog ponašanja za razliku od dosad nam poznatih pristupa: evolucijskog razmatranja kulturnih karakteristika, kultura i ličnost; kulturne konfiguracije, problemska istraživanja u kompleksnim i pluralističkim društvima i pristup koji se fokusira na ples kao na jedinstven fenomen.

Kao reakcija na evolucionizam javljaju se istraživanja u aspektu kulture. Promatranjem kroz prizmu obrazaca i konfiguracija dobiva se niz elemenata iz kojih se selektira kultura. Kombinacijom elemenata stvara se konfiguracija a zbog ograničenog broja kombinacija elemenata obrasci se ponavljaju (npr. Ruth Benedict u djelu **Obrasci kulture**).

U studiji **Sazrijevanje na Samoi**, Margaret Mead raspravlja o plesu samo ukoliko joj on može poslužiti kao prilog eksplicaciji osobnih struktura individuumu unutar kulture ili u smjeru psihološkog objašnjavanja kulturnih obrazaca. Na problemska istraživanja upućuje Malinowski, dok posljednje antropološke studije zanima ples kao takav. Stoga mu se pristupa simbolički, strukturalistički ili semiotički. Antropološka metoda implicira opservaciju, deskripciju i analizu objedinjene u komparaciji. »Drugačije bi antropologija ostala puko sakupljanje običaja« (str. 37).

Iako je ples jedna od najstarijih umjetnosti, u smislu trajno postojanog zapisa njegovih povijest najkraća. S obzirom na to da snimanje plesa nije uobičajen postupak kao što je to snimanje glazbe, svaki plesni zapis mora da udovolji trima zahtjevima: pokret kroz prostor, pokret kroz vrijeme i stilističke varijacije i idiosinkrazije što čine predstavu.

Od usmene predaje plesnog nasljeđa do prve primjene simboličke supstitucije prošlo je dugo vremena. Prvi se primjeri pojavljuju negdje u 15. st. u Kataloniji. Uspomnom profesionalnog plesa uslijedile su Arbeauova **Orchesography** u 16. st., Feuilletova **Choregraphie ou l'Art de d'ecrire la Danse**. Radi se o zapisima plesnog koraka koji u 19. st., unpravo da bi se postigla univerzalnost i nevezanost za određenu plesnu tradiciju, biva zamijenjen bilježenjem plesnog pokreta. Tri vodeće notacije koje pretendiraju na univerzalnost simbola danas su Labanotacija, Beneševa notacija i effort shape.

Laban je na temelju svoje koreutike i cukinetike zahtijevao da svaki simbol običinuje u sebi 4 vrste informacija. To su: tempo, smjer pokreta, dio tijela koji izvodi pokret i razina izvedbe.

Beneš je svoju notaciju razvio sa svrhom zapisivanja baletnih koreografija. Upisuju se u petolinijsko horizontalno crtovlje koje ujedno

služi kao matrica za ljudsko tijelo ako se promatra straga.

Effort shape usredotočen je na kvalitativni aspekt pokreta te na vrstu naprezanja i tjelesne adaptacije u prostoru.

Za antropologiju plesa osnovne su struktura i funkcija. I dok su strukturalističke analize karakteristika evropskih istraživanja, dotle su funkcionalne više upotrebljavane u SAD-u. Iz strukturalne i funkcionalne analize proizlazi onda i uvid u značenje plesa. Ono implicira usporedbu komunikativnog aspekta ponašanja s drugim načinima izražavanja.

Impresionistička analogija plesnog značenja s jezičnim teško se da utemeljiti. Značenja po R. Watermanu posređuju se denotativno ili emfatičnom subliminalnom komunikacijom. Na primjeru monografije G. Strauss o umjetnosti rukava hsiu u kineskom plesu u usporedbi s indijskim mudrama objašnjava se denotativnost, iako je vrsta informacije koja se prenosi sasvim drugačija.

Shui hsiu sastoji se od pokreta koji denotiraju glagolska značenja ili upućuju na osjećaje ljudi, dok mudre posređuju vokabular koji se sastoji od imenica (rijeke, cvijeće, zmije) a manje od glagola. I dok je vokabular mudri dovoljan da komunicira cijeli sadržaj plesne drame, dotle kretnje rukavima samo upotpunjuju sadržaj.

U vezi sa značenjem Royceova spominje kognitivnu i afektivnu funkciju plesa te u analogiji s fundamentalnim pojmovima lingvistike, izraz i sadržaj. U području izraza (ekspresije) dva su pitanja od presudne važnosti: koji su putovi kojima komunikacija sudjeluje u plesu i kako se struktura ekspresije u plesu razlikuje od jezika i drugih komunikacijskih sistema?

U vezi sa sadržajem tri su značajna mjesta: plesni tipovi koji s obzirom na značenje plesa mogu biti mimetički, apstraktni i metaforički, značenje konteksta u deter-

miniranju značenja plesa i intencionalno versus neintencionalno značenje.

Autorica želi ovom knjigom upozoriti na neminovnost inkorporiranja svakog antropološkog istraživanja u kulturno nasljeđe. Individuum i kultura integrirani su a ples kao oblik ljudskog ponašanja ne da se razumjeti izvan svog vlastitog konteksta. Strukturalizam plesne forme, istina, doprinosi stvaranju »plesnih gramatika«, ali ples je individualna kreacija unutar zadanog kulturnog obrasca.

Knjiga **Anthropology of Dance** svakako je zanimljiva za istraživače plesa, ali kada bi se to zanimljivo izdvojilo iz cjeline knjige, ona bi se mogla svesti na trećinu napisanog teksta. Autorica je uglavnom probleme dobro uočila i postavila, ali su odgovori na njih sasvim nezadovoljavajući. Kratkoćom i jednostavnošću autorica rješava kompleksne probleme kao što su problem definicije (prvo poglavlje), sistemi plesnih zapisa (drugo poglavlje), temelji budućih smjernica u istraživanju (četvrto poglavlje) itd.

Knjiga nije opremljena bilješkom, nego se samo navodi citirana literatura i indeks. Stoga završimo riječima Drida Williamsa koji je pišući recenziju ove knjige napisao: »Antropologija plesa je lijepa knjiga, pisana za lijepe ljude s lijepim studentima koji žele primiti i ostaviti dobre utiske... začuđuje ipak koliko je u njoj pravog interesa u potrazi za znanjem ili istinom.«

Snježana Zorić

Festa. Antropologia e semiotica. Relazioni presentate al convegno di studi »Forme e pratiche della festa«, Montecatini Terme, 27 — 29. 10. 1978, A cura di Carla Bianco e Maurizio Del Ninno, Nuova Guaraldi Editrice, Firenze 1981, 279 str.

Talijanska riječ »festa« morala bi se književno prevesti kao praznik ili blagdan. Prijevod u svakodnev-